

Шетелдердегі әлеуметтік кәсіпкерліктің даму тенденциялары мен бағыттары

^{1*}ЖАНТЕЛЕУОВА Гүлден Мендіханқызы, докторант, zhanteleuova@mail.ru,

¹МАЙДЫРОВА Айгүл Болатқызы, э.ф.д., профессор, кафедра меңгерушісі, maydirova2010@gmail.com,

¹«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» КеАҚ, Қазақстан, Астана, Сәтпаев көшесі, 2,

*автор-корреспондент.

Аңдатпа. Әлеуметтік кәсіпкерлік әлемнің көптеген елдерінің заманауи экономикалық жағдайында 30 жылдан астам уақыт бойы қарқынды даму үстінде. Әлеуметтік кәсіпкерліктің шетелдік тәжірибесі мынадай: «бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі», «әлеуметтік кәсіпкерлік», «қайырымдылық» сияқты ұғымдарды танымал етуде. Мақалада әлеуметтік кәсіпкерліктің ел экономикасындағы рөлі және шетелдердегі даму тенденциялары мен бағыттары қарастырылады. Әлеуметтік кәсіпкерліктің заманауи зерттеулерінің тұжырымдамасына мән беріліп, оның қажеттілігі анықталды. Шетел тәжірибелері мысалға алынып, әлеуметтік мүмкіндіктері бағаланып, әлеуметтік мәселелерді шешу жолдары айқындалады. Әлеуметтік кәсіпкерліктің шетелдік тәжірибелерін зерттеу арқылы, оны Қазақстанда қолданудың критерийі ұсынылады. Әлемдік тәжірибеде әлеуметтік кәсіпкерліктің таралу динамикасы, екі бағытта қарастырылады: бір жағынан, қоғамның бизнеске мұқтаждығын, екіншіден, қоғамның әлеуметтік дамуындағы бизнестің ролін айқындайды. Көптеген елдердің әлеуметтік-экономикалық даму тәжірибесінде «әлеуметтік кәсіпкерлік» термині әлі күнге дейін толық зерттеліп анықталмаған тұстары өте көп. Осының негізінде бірқатар шетелдерде әлеуметтік кәсіпкерліктің қолданылуда, тәсілдері мен принциптердің айтарлықтай айырмашылықтары бар. Шетелдердегі әлеуметтік кәсіпкерліктің даму тәжірибесі мен тенденцияларына талдау жасай отырып, бірқатар елге тән ерекшеліктерін анықтауға болады.

Кілт сөздер: әлеуметтік кәсіпкерлік шетелдік тәжірибе, әлеуметтік кооперативтер, дамыту факторлары.

Кіріспе

Әлеуметтік кәсіпкерлік – бұл әртүрлі әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған бизнес: мүмкіндігі шектеулі адамдарға көмек көрсету, азаматтардың осал топтарын жұмысқа орналастыру, білім беру, экология, денсаулық сақтау және т.б.

Әлеуметтік кәсіпкерлік – экономиканың жаңадан дамып келе жатқан саласы. Бұл саланың негізгі анықтамаларында бірнеше бағыттар қарастырылған. Анықтамаларды жалпы әлеуметтік кәсіпкерлікті – коммерциялық немесе коммерциялық емес сала ретінде жіктеуге тырысады. Ал бизнестің мақсаты табыс табу екені белгілі. Сондықтан ол нарыққа қатысушылардың мінез-құлқы мен логикасын анықтайды. Осы мәселеде қарастыратын болсақ, әлеуметтік кәсіпкерлік – экономикалық тиімділікке қол жеткізумен, кәсіпкерлік инновацияны әлеуметтік миссиямен біріктіретін, әлеуметтік қызметті жүзеге асыру тәсілі болып табылады.

Зерттеу әдістері

Әлеуметтік кәсіпкерлік – бұл белгілі бір шарттарға сәйкес жүзеге асырылатын, азаматтар мен қоғамның әлеуметтік мәселелерін шешуге ықпал

ететін кәсіпкерлік қызмет.

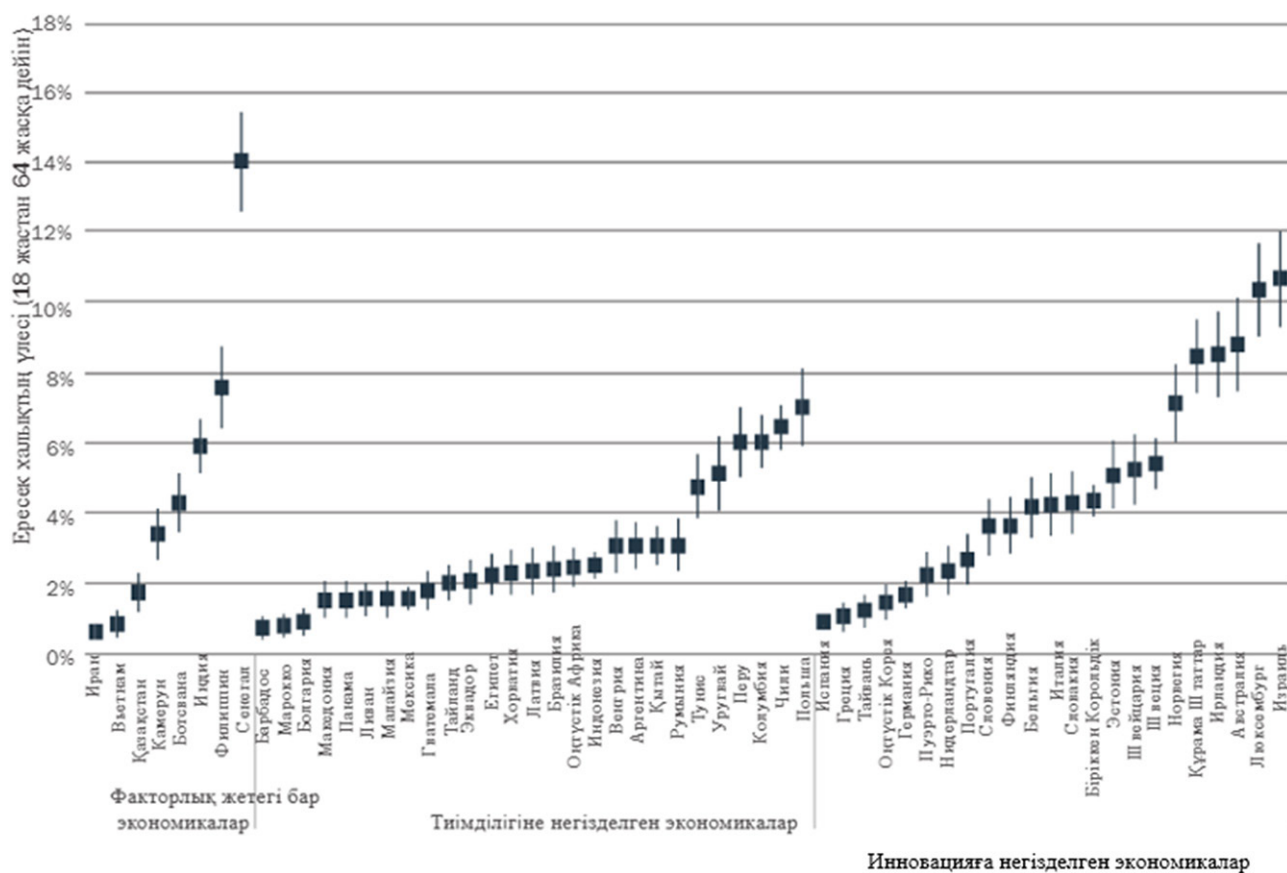
Әлеуметтік кәсіпкерліктің негізгі белгілері:

- әлеуметтік миссияның саудадан басымдылығы;
- тұрақты коммерциялық әсер (тұрақтылық және бәсекеге қабілеттілік);
- әлеуметтік және экономикалық инновациялар;

«Әлеуметтік кәсіпкерлік» (әлеуметтік кәсіпкерлік) және «әлеуметтік кәсіпкер» (әлеуметтік кәсіпкер) ұғымдары өткен ғасырдың 80-жылдарында белсенді түрде қолданыла бастады және бірегей кәсіп ретінде әлеуметтік кәсіпкерлік алғаш рет 1990 жылдардың аяғында енгізілді.

Жалпы кәсіпкерлікті зерттеудегі айырмашылықтар – әлеуметтік кәсіпкерлік түсіндірмелеріне әкелді. Осы саладағы бірқатар зерттеушілер – бірлескен кәсіпорынды әлеуметтік миссияны жүзеге асыратын коммерциялық компаниялар қызметі ретінде қабылдады. Ал басқа зерттеулерде, дәстүрлі бизнесте қабылданған әдістерді қолдану арқылы, өнімділікті жақсартуға ұмтылатын коммерциялық емес ұйымдардың қызметі ретінде түсіндірді.

Әлем бойынша экономикадағы әлеуметтік

1-сурет – Әлем бойынша экономикадағы жеке тұлғалардың стартаптан кейінгі әлеуметтік кәсіпкерліктегі белсенділігі [1]

кәсіпкерлік белсенділіктің таралуы экономиканың негізделген үш бағыттарына байланысты болып отыр. Олар: факторлық, тиімділік және инновациялық. Жоғарыдағы суреттен елдер бойынша әлеуметтік кәсіпкерліктің белсенділік деңгейін көре аламыз. Кестеде көріп отырғандай, факторлық экономикаға негізделген мемлекеттер арасында Сенегал мемлекетінде әлеуметтік кәсіпкерлік белсенділігі ересек халық үлесінің 14%-ін көрсетеді. Тиімділікке негізделген мемлекеттер арасында 7%-ін Польша мемлекеті, ал инновацияға негізделген экономикада Израиль 11%-ді көрсетіп отыр.

Еуропада коммерциялық емес ұйымдар аз дамыды. Себебі, әлеуметтік қорғаудың ең сенімді моделі Еуропалық Одақта қалыптасты. Оны ұстауға жұмсалатын шығындар ұлттық ішкі өнімнің 30%-ына жетті, ал кейбір елдерде: мысалы, Швеция елінде 60%-ға жетті [2].

Еуропадағы бірлескен кәсіпорын – Еуропалық Одақтың әлеуметтік саясатының аспектілерінің бірі ретінде қарастырылды, өйткені қазіргі уақытта әлеуметтік бағдарламалардың ауыртпалығы көптеген елдер үшін қаржылық дағдарысқа байланысты шыдамсыз болып отыр [3]. Сондықтан бұл Еуропа елдерінің заңнамасында білім беру, медициналық-әлеуметтік көмек көрсету, бала тәрбиесі, экология және т.б. әлеуметтік маңызы бар мәселе-

лерді шешу әлеуметтік кәсіпкерлікпен байланысты. Осыған байланысты әлеуметтік-бағдарланған кәсіпкерліктің еуропалық құқықтық моделі, америкалық модельден айырмашылығы – кәсіпкерлік қызметтің әлеуметтік әсері бірінші орында, ал оның қаржылық тиімділігі екінші орында.

Ғылыми нәтижелер

Әлеуметтік кәсіпкерлік экономиканың барлық салаларының белсенді өзара әрекеттестігіне ықпал етеді. Әлеуметтік кәсіпкерліктің табысты дамуы инновация, әлеуметтік бағыттылық және өзін-өзі қамтамасыз ету сияқты принциптердің үйлесімін қамтиды. Бұл көптеген әлеуметтік мәселелерді шешумен тиімді айналыса алатын қоғамдық институттардың бірі. Әлеуметтік кәсіпкерліктің қызметі әлеуметтік салаға қосымша қаржы ресурстарын тартады.

Бұл көптеген әлеуметтік мәселелерді шешумен тиімді айналыса алатын қоғамдық институттардың бірі. Әлеуметтік кәсіпкерліктің қызметі әлеуметтік салаға қосымша қаржы ресурстарын тартады. Бірлескен кәсіпорынға мемлекеттік деңгейде қолдау көрсеткен бірінші еуропалық мемлекет – 1991 жылы әлеуметтік кооперативтің ұйымдық-құқықтық нысанын бекіткен Италия болды. «Әлеуметтік кооператив» терминінің итальяндық шығуы осы елде 1980 жылдардағы кооперативтік

қозғалыстың дамуымен түсіндіріледі [4]. Жаңа итальяндық кәсіпорындардың басты ерекшелігі – олардың құрылуы еңбек нарығында халықтың шеттетілген топтарының еңбек интеграциясындағы қажеттілігімен байланысты болды. Сонымен бірге заң еріктілердің рөлін шектеп, реттеп отырды. Олардың саны кәсіпорын қызметкерлерінің 50 пайызынан аспауы керек. Итальяндық әлеуметтік кооперативте волонтер – құқықтық мәртебе. Волонтер жалақы алмайды, бірақ олар медициналық сақтандырудың мемлекеттік кепілдігімен қамтылған [2].

Әлеуметтік кооператив мәртебесі келесі шарттарды орындаған кәсіпорындарға берілді:

а) ұйымның әлеуметтік жарғылық мақсаттарына сәйкес келетін пайданы шектеулі бөлу;

б) меншікті активтерді игеру;

в) қатысушылардың кемінде 30%, кооперативтегі нашар қорғалатын азаматтар санатына (ұзақ мерзімдегі жұмыссыздар, табысы аз адамдар) қосылуы керек.

Заңда әлеуметтік кооперативтер жұмыс істейтін салалар: әлеуметтік қамсыздандыру, денсаулық сақтау, білім беру, экология, ғылым, мәдениет, туризм және басқалары белгіленген [3]. «Әлеуметтік кәсіпорын» терминін табу өте қиын болғанымен, итальяндық бірлескен кәсіпорындардың Еуропадағы жетістігі байқалды. Португалияда, Грецияда және Францияда кооперативтік кәсіпорындарды қолдайтын заңдар пайда болды. 1998 жылы Португалияда «Әлеуметтік ынтымақтастық кооперативтері» туралы, ал 1999 жылы Грекияда «Жауапкершілігі шектеулі әлеуметтік кооперативтер» туралы Заң қабылданды. 2001 жылы Франция Италиядан, Португалиядан және Грециядан кейін әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту бойынша нұсқаулықты негізге ала отырып, Заңнамаға «ұжымдық мүдделері бар кооперативтік қоғам» ұғымының құқықтық анықтамасын енгізді. 2003 жылы Финляндияда мүгедектер мен жұмыссыздарды жұмысқа орналастыруға арналған нарыққа бағдарланған, кооперативтер ретінде танылған «Әлеуметтік кәсіпорындар туралы» Заң қабылданды. Фин заңнамасының ерекшелігі: жұмыссыздардың жұмыссыздық бойынша жәрдемақысын азайтпай, кооперативтер құрып, оларға қатыса алатындығы болды [4].

Заңнаманың даму тенденцияларын талдау барысында Батыс Еуропада «әлеуметтік кәсіпорындар» әдетте, коммерциялық емес бірлестік немесе кооперативтің ұйымдық-құқықтық нысанында құрылады деген қорытындыға келуге мүмкіндік береді. Коммерциялық емес бірлестіктер қиынырақ жағдайда, мысалы, Испанияда, Финляндияда, Швецияда кооперативтер нысанын таңдайды. Америка елдерінен айырмашылығы, кооперативтер әлеуметтік мақсаттарды көздейтін, жаңа жұмыс орындарын ашатын әлеуметтік кәсіпорындар болып саналады [5].

Халықаралық тәжірибеде әлеуметтік кәсіпорындардың білімін жетілдіру бойынша бірнеше

жоба іске асырылды. Кейбір мысалдарды келтіретін болсақ, Ирландиядағы әлеуметтік кәсіпкерлік кәсіпорындарын картаға түсіру, Ұлыбританиядағы әлеуметтік кәсіпкерлікті бақылау, Португалиядағы әлеуметтік кәсіпкерлікті зерттеу және 2015 жылы шығарылған Португалияның инновациялар мен кәсіпкерлік картасын атап өтуге болады [6].

Интернетті кеңінен қолдану мен технологияның алға жылжуы барысында, мысалы, микроқаржыландыру жобаларына қол жеткізуге көмектесетін жаһандық ауқымда қол жетімді платформаларды жасауға мүмкіндік берді. Сонымен бірге, Еуропалық әлеуметтік инновациялар жөніндегі комиссияның Инновациялар Одағының (2010 ж.) бастамасымен және әлеуметтік инвестициялар пакеті (2013 ж.) қызметінің нәтижесінде әлеуметтік инновациялардың өсуі мен жұмыс орындарының ашылуына кейбір бағдарламалар мен бастамалар себепкер болды. Дамушы елдердегі әлеуметтік кәсіпкерлікке талдау жасасақ, ғаламшардағы 7 млрд адамның 82,2%-ы дамушы елдерде және 17,7%-ы дамыған елдерде қоныстанған. Халықтың өсуі және дамушы елдерге тән ресурстар мен инфрақұрылымның жетіспеушілігі адами ресурстар өзгерудің әлеуетті агенттері ретінде әрекет ететін әлеуметтік инновацияларға мүмкіндік береді.

Дамушы елдерде әлеуметтік кәсіпкерліктің белгілі бір сипаттамалары бар. Мысалы, Латын Америкасы мен Кариб бассейнінде гибриді әлеуметтік кәсіпкерлік басым, Азияда, Таяу Шығыста және Солтүстік Африкада әлеуметтік кәсіпкерлердің төмен пайызы бар. Оңтүстік-Шығыс Азияда әлеуметтік кәсіпкерлік әлеуметтік интеграция, оқыту, медиация арқылы қоғамның дамуына үлес қосады. People in Need (PIN) штаб-пәтері Прагада (Чехия) 1992 жылы әскери тілшілер тобымен құрылды. Бұл ұйым жер шарының проблемалық аудандарында гуманитарлық көмек көрсетеді және БҰҰ-мен және Чехия Үкіметімен, сондай-ақ аймақтық билік органдарымен, қорлармен, ҰЕҰ-мен, коммерциялық компаниялармен және жеке тұлғалармен ондаған тұрақты және әр түрлі серіктестіктерді қолдай отырып, адам құқықтарын қорғауда әрекет етеді. 2018 жылы PIN бюджеті 54,3 млн еуроны құрады. Әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту – үкіметтік немесе халықаралық ұйымдардың кедейлік сияқты әлеуметтік мәселелермен күрестегі балама және қосымша іс-әрекеті бола отырып, экономикалық және әлеуметтік өсуді ынталандыруға көмектеседі.

Америка Құрама Штаттарында тарихи себептерге байланысты 51 штат аумағында әрекет ететін жеке құқықтық жүйелер дамыды. Федералдық заңдардың жоғары рөліне қарамастан, әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуы ең алдымен жекелеген мемлекеттерде белгіленген қоғамдық қатынастардың ережелеріне негізделген. Осылайша, АҚШ-тың әртүрлі штаттарында әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуы біркелкі емес. Сонымен,

әлеуметтік кәсіпкерлік үшін ең жақсы қалалардың бірі Филадельфия деп аталады, ол бүкіл ел бойынша жергілікті экономикалық жанданудың инкубациясының үлгісі болып табылады [7]. Елдің федералды құрылымын, сондай-ақ жекелеген провинцияларда жаңа құбылыстың ену және даму ерекшеліктерін ескере отырып, Канададағы әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту тәжірибесі ерекше қызығушылық тудырады [8].

«Thomson Reuters қоры» тізімдегі әлеуметтік кәсіпкерлер үшін 2019 жылғы үздік 10 ел төмендегідей болып табылады [9]:

1. Канада
2. Австралия
3. Франция
4. Бельгия
5. Сингапур
6. Дания
7. Нидерландия
8. Финляндия
9. Индонезия
10. Чили

Төмендегі суреттен қай елде әлеуметтік кәсіпкер болуға мүмкіндіктер көп деген сауалнамада, жастар Канада, Германия және Франция мемлекетін атап көрсеткен.

Еуропалық заңнаманың артықшылықтары: әлеуметтік кәсіпорындарды басқарудың құқықтық режимін реттеу және ұйымды басқарудың ресми-демократиялық стилін міндетті түрде қолдану жатады, ал АҚШ-тың әлеуметтік кәсіпорнында бұл міндет шарт емес.

Егер итальяндық «Әлеуметтік кооперативтер туралы заң» кәсіпорындардың әлеуметтік осал қызметкерлерін жұмысқа орналастыруға бағытталған болса, онда Ұлыбританияда әлеуметтік кәсіпорындардың нарықтық қызметінің тиімділігін арттыруға назар аударылады (тауарлар мен қызметтерді сату – олардың кірістерінің шамамен

50%-ын қалыптасуы керек). Яғни, бұл қоғам мүддесі үшін бизнес жүргізу мақсатында құрылған компанияның жаңа түрі. Британдық әлеуметтік кәсіпорынның ерекшелігі – инвесторлар үшін пайда табу оның қызметінің негізгі мақсаты болмауы керек.

Қорытындылар

Шетелде әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту тәжірибесіне сүйене отырып, мемлекеттің әлеуметтік саясатын іске асыруға бағытталған жүйе анықталды.

Жоғарыдағы тәжірибелерге сүйене отырып, Қазақстанда әлеуметтік кәсіпкерлікті дамытудың үш негізгі критерийі бар:

Біріншісі – қаржылық тұрақтылық.

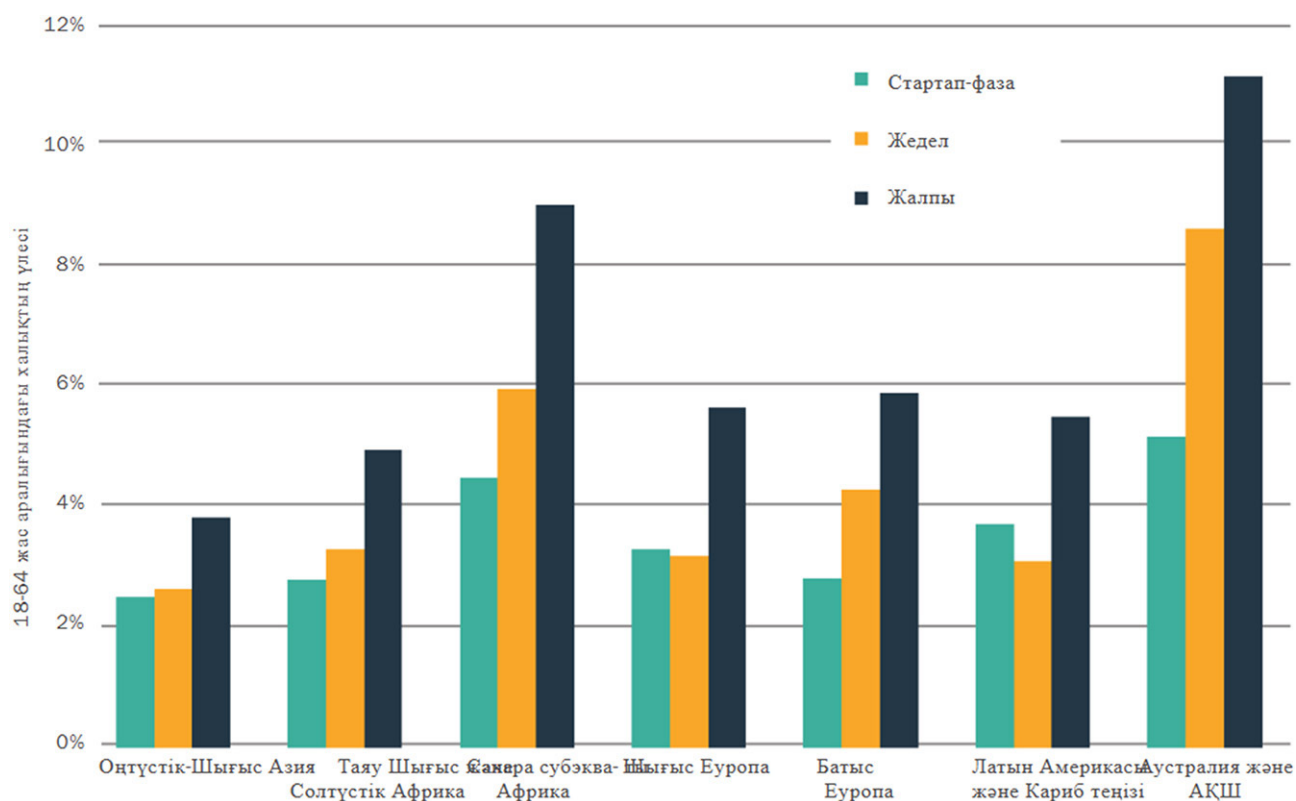
Екіншісі – әлеуметтік мәселені жүйелі түрде шешу.

Үшіншісі – бәсекелестіктің жоқтығы.

Әлеуметтік кәсіпкерлік – үкіметтік емес ұйымдарға гранттық қаржыландырудан басқа тұрақты табыс алу режиміне көшуге, коммерциялық кәсіпорындарға әлеуметтік маңызы бар жобаларды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін әлемде қалыптасқан сала.

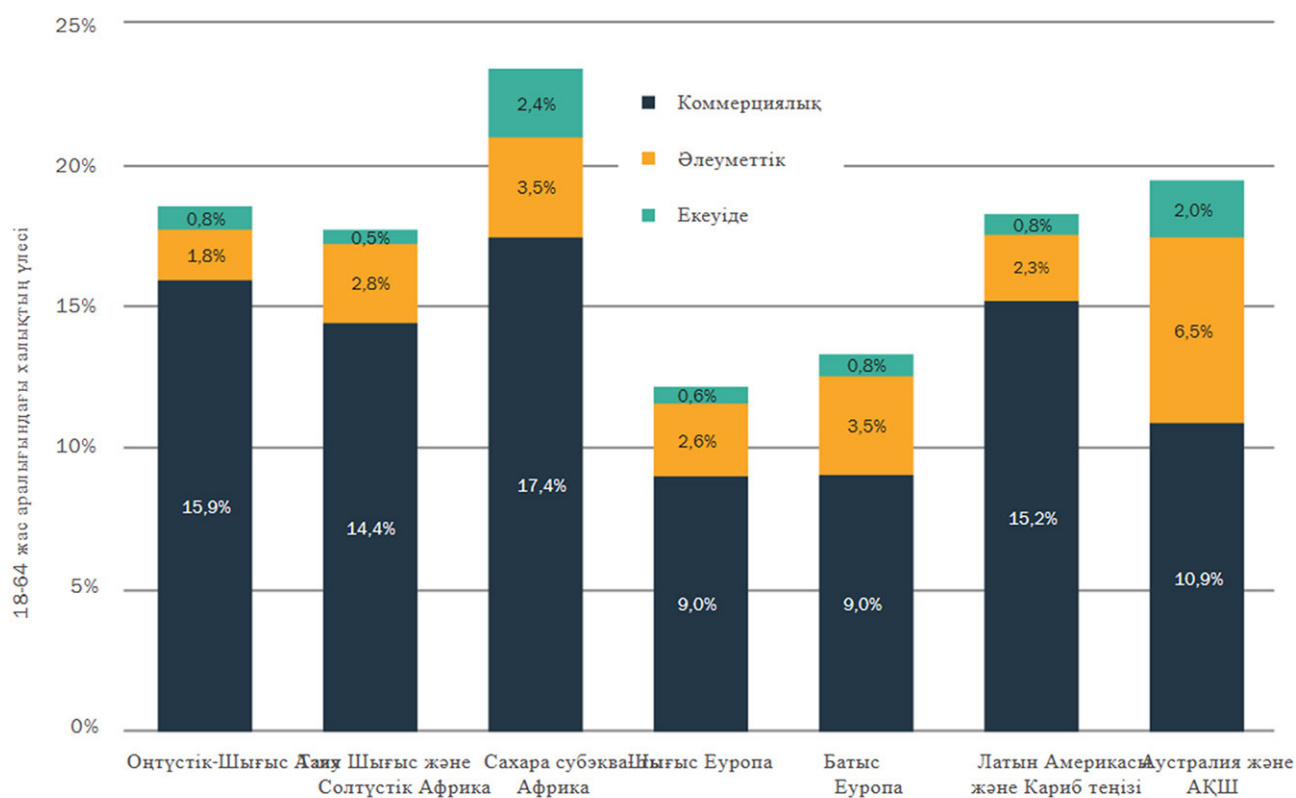
Әлеуметтік кәсіпкерліктің шетелдік тәжірибелеріне талдау жасау барысында мысалы, Ұлыбританияда әлеуметтік кәсіпкерлік ЖІӨ-нің шамамен 10%-ын құрайтынын анықтадық. Әлем елдерінде әлеуметтік кәсіпкерлік тетіктерін қолдану арқылы, мемлекет күрделі мәселелер: бюджет шығындарын азайту, жұмыссыздық, экология және денсаулық, білім, тәрбие саласындағы жиналған мәселелерді шешуге нақты қадам жасайтыны дәлелденген. Әлеуметтік кәсіпкерлік көрсеткіші ретінде халықаралық тәжірибеде адам өмірінің экономикалық құны мен бейәлеуметтік азаматтардың қоғамға сіңісе алмау ықтималдығының көбейтіндісі түріндегі көрсеткіш қолданылады. Ше-

Дереккөз: Global Entricment Monitor 2015.

3-сурет – Жаһандық өңірлер бойынша әлеуметтік кәсіпкерлік белсенділіктің кезең – кезеңімен дамуы

Дереккөз: Global Entricment Monitor 2015.

4-сурет – Жаһандық өңірлер бойынша кәсіпкерлік белсенділіктің таралуы

телдердегі әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуындағы ең бастысы қағидалар – әлеуметтік кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау, білікті кадрларды тарту мүмкіндігі, әлеуметтік кәсіпкерлік туралы халықтың

хабардар болуы, бұл бизнестің табыстылығы, елдердегі әлеуметтік кәсіпкерліктің даму қарқыны және инвестицияның қолжетімділігі.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Жаһандық кәсіпкерлік мониторы 2015-2016 жылдарға: Әлеуметтік кәсіпкерлік туралы арнайы есеп. [Электронный ресурс] – URL: https://www.researchgate.net/publication/303686607_Global_Entrepreneurship_Monitor_2015_to_2016_Special_Report_on_Social_Entrepreneurship
2. Керлин Дж.А. Социальные предприятия в США и Европе: понять различия и извлечь из них уроки. [Электронный ресурс] – URL: http://www.nb-forum.ru/thlaw_365_133
3. Богатых Е.А. Гражданское и торговое право: Электронный учебный пособие. – М.: Контракт, 2000 – 2-е изд., доп. 36 с.
4. Wilda M. Vanek. Italian Social Cooperatives. [Электронный ресурс] – URL: https://www.researchgate.net/publication/263297275_Social_cooperatives_in_Italy
5. Defourny J., Nyssens M. Conceptions of Social Enterprise in Europe: Recent Trends and Developments. [Электронный ресурс] – URL: <http://dx.doi.org/10.1108/17508610810922703>
6. Зайнашева З.Г., Мешкова Н.Г. Особенности социальных предпринимателей и понятие социального предпринимательства // Вестник УГНТУ. Наука, образование, экономика. Серия экономика. № 1 (23), 2018. С. 45-53. [Электронный ресурс] – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-sotsialnyh-predprinimateley-i-ponyatie-sotsialnogo-predprinimatelstva>
7. Episode Two: Bring a Friend, Add a Zero – Live at SOCAP 365 in Philadelphia. Social Enterprise Alliance. – 2018. [Электронный ресурс] – URL: <https://www.socialenterprise.us/article/socap-podcast-money-meaning-episode-two-bring-a>
8. The Best Country to Be a Social Entrepreneur In 2019. [Электронный ресурс]. – URL: <https://www.forbes.com/sites/khairan/2019/10/26/the-best-country-to-be-a-social>
9. Thomson Reuters қоры Deutsche Bankтің CSR Made for Good global enterprise бағдарламасы. [Электронный ресурс] – URL: <https://poll2019.trust.org/>

Тенденции и направления развития социального предпринимательства за рубежом

¹*ЖАНТЕЛЕУОВА Гулден Мендихановна, докторант, zhanteleuova@mail.ru,

¹МАЙДЫРОВА Айгуль Болатовна, д.э.н., профессор, зав. кафедрой, maydirova2010@gmail.com,

¹НАО «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева», Казахстан, Астана, ул. Сатпаева, 2,

*автор-корреспондент.

Аннотация. Социальное предпринимательство динамично развивается уже более 30 лет в современных экономических условиях многих стран мира. Зарубежный опыт социального предпринимательства заключается в популяризации таких понятий, как «социальная ответственность бизнеса», «социальное предпринимательство», «благотворительность». В статье рассматривается роль социального предпринимательства в экономике страны и тенденции и направления развития за рубежом. Сделан акцент на концепции современного исследования социального предпринимательства и определена его необходимость. В качестве примеров используется зарубежный опыт, оцениваются социальные возможности, определяются пути решения социальных проблем. На основе изучения зарубежного опыта социального предпринимательства предложены критерии его использования в Казахстане. В мировой практике динамика распространения социального предпринимательства рассматривается в двух направлениях: с одной стороны, оно определяет потребность бизнеса в обществе, а с другой стороны – роль бизнеса в социальном развитии общества. В опыте социально-экономического развития многих стран термин «социальное предпринимательство» еще не до конца изучен и определен. Исходя из этого, существуют существенные различия в использовании, методах и принципах социального предпринимательства в ряде зарубежных стран. Анализируя опыт развития и тенденции развития социального предпринимательства за рубежом, можно выделить ряд его страновых особенностей.

Ключевые слова: зарубежный опыт, социальное предпринимательство, социальные кооперативы, факторы развития.

Trends and Directions of Development of Social Entrepreneurship Abroad¹*ZHANTELEUOVA Gulden, Doctoral Student, zhanteleuova@mail.ru,¹MAIDYROVA Aigul, Dr. of Econ. Sci., Professor, Head of Department, maydirova2010@gmail.com,¹NPJSC «L.N. Gumilyov Eurasian National University», Kazakhstan, Astana, Satpayev Street, 2,

*corresponding author.

Abstract. Social entrepreneurship has been dynamically developing for more than 30 years in the current economic conditions in many countries of the world. Foreign experience of social entrepreneurship lies in the popularization of such concepts as «social responsibility of business», «social entrepreneurship», «charity». The article discusses the role of social entrepreneurship in the country's economy and trends and directions of development abroad. Emphasis is placed on the concept of modern research of social entrepreneurship and its necessity is determined. Foreign experience is used as examples, social opportunities are evaluated, ways of solving social problems are determined. Based on the study of foreign experience of social entrepreneurship, criteria for its use in Kazakhstan are proposed. In world practice, the dynamics of the spread of social entrepreneurship is considered in two directions: on the one hand, it determines the need for business in society, and on the other hand, determines the role of business in the social development of society. In the experience of socio-economic development of many countries, the term «social entrepreneurship» has not yet been fully studied and defined. Based on this, there are significant differences in the use, methods and principles of social entrepreneurship in a number of foreign countries. Analyzing the experience of development and trends in the development of social entrepreneurship abroad, we can identify a number of its country specifics.

Keywords: foreign experience, social entrepreneurship, social cooperatives, development factors.

REFERENCES

1. Zhanandyq kásipkerlik monitory 2015-2016 zhyldarǵa: Áleumettik kásipkerlik turaly arnaly esep. [Elektronnyj resurs] – URL: https://www.researchgate.net/publication/303686607_Global_Entrepreneurship_Monitor_2015_to_2016_Special_Report_on_Social_Entrepreneurship
2. Dzh. A. Kerlin. Social'nye predpriyatiya v SSHA i Evrope: ponyat' razlichiya i izvlech' iz nih uroki. [Elektronnyj resurs] – URL: http://www.nb-forum.ru/thlaw_365_133
3. Bogatyh E.A. Grazhdanskoe i torgovoe pravo: Elektronnyj uchebnyj posobie. – Moscow: Kontrakt, 2000. – 2-e izd., dop. 36 p.
4. Wilda M. Vanek. Italian Social Cooperatives. [Elektronnyj resurs] – URL: https://www.researchgate.net/publication/263297275_Social_cooperatives_in_Italy
5. Defourny J., Nyssens M. Conceptions of Social Enterprise in Europe: Recent Trends and Developments. [Elektronnyj resurs] – URL: <http://dx.doi.org/10.1108/17508610810922703>
6. Zajnasheva Z.G., Meshkova N.G. Osobennosti social'nyh predprinimatelej i ponyatie social'nogo predprinimatel'stva // Vestnik UGNTU. Nauka, obrazovanie, ekonomika. Seriya ekonomika. No. 1 (23), 2018. Pp. 45-53. [Elektronnyj resurs] – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-sotsialnyh-predprinimateley-i-ponyatie-sotsialnogo-predprinimatelstva>
7. Episode Two: Bring a Friend, Add a Zero – Live at SOCAP 365 in Philadelphia. Social Enterprise Alliance. – 2018. [Elektronnyj resurs] – URL: <https://www.socialenterprise.us/article/socap-podcast-money-meaning-episode-two-bring-a>
8. The Best Country to Be a Social Entrepreneur In 2019. [Elektronnyj resurs] – URL: <https://www.forbes.com/sites/khaitran/2019/10/26/the-best-country-to-be-a-social>
9. Thomson Reuters qory Deutsche Banktiń CSR Made for Good global enterprise baǵdarlamasy. [Elektronnyj resurs] – URL: <https://poll2019.trust.org/>